

Ķīnas Tautas Republikas jaunā mediju politika kā maigās varas izpausmes instruments

Mārtiņš Daugulis

*Rīgas Stradiņa universitāte, Eiropas studiju fakultāte,
Politikas zinātnes katedra, Latvija
martins.daugulis@rsu.lv*

Kopsavilkums

Ar Ķīnas Tautas Republikas (ĶTR) jauno mediju politiku tiek definēta mērķtiecīga ĶTR darbība globālajā mediju vidē, lai ietekmētu mediju saturu, kas skar ĶTR intereses. Par jaunās mediju politikas praktisko izpausmi var uzskatīt 2016. gada nogalē sāktu un īstenoto mediju kanālu grupu (*CCTV/China Global Television Network*) ar pilnu mediju aģentūras noklājumu, kas ietver 6 televīzijas kanālus un pakārtotas digitālās platformas. To uzdevums ir raidīt starptautiskajai sabiedrībai pieejamu saturu angļu, franču, spāņu, krievu, arābu un citās valodās par notikumiem ĶTR, starptautiskajiem notikumiem un ĶTR lomu tajos. Citvalodās raidošā medija uzdevums, pēc paša medija vārdiem, ir ne tikai vēstīt par starptautiski aktuāliem notikumiem, bet arī piedāvāt “īpašo ĶTR skatpunktu uz tiem”, kā arī izskaidrot ĶTR politiskos lēmumus starptautiskajai sabiedrībai, tādējādi līdzsvarojot informāciju, kas izskan domnējošos Rietumu medijos.

Raksta hipotēze: ĶTR jaunā mediju politika primāri kalpo kā maigās varas instruments. Darba mērķi bija izvērtēt ĶTR jaunās mediju politikas pamatnostādnes, medija satura piemērus un “sazobes” elementus ar ĶTR globālo stratēģiju maigās varas kontekstā. Darba pētniecības materiāls ir ĶTR mediju politikas vadlīnijas, medija saturs, stratēģiskie ārpolitiskie dokumenti un ar tiem saistīti raksti. Par darba zinātniski teorētiskās skolas bāzi kalpo konstruktīvisms skaidrojumā par ĶTR globālās stratēģijas interesēm un maigās varas koncepts ar tā atvasinājumiem starptautisko attiecību skolas ietvaros. Savietojamība starp abām teorijām ir balstīta uz konstruktīvisma raksturojumu par valstisko identitāti un “pievilcības” kā identitātes sastāvdaļas lomu šīs identitātes formēšanai starptautiskā vidē. Lai apstiprinātu hipotēzi un sasniegtu darba mērķi, tika izmantota kvalitatīvā pētniecības metode (satura analīze) un fragmentāri arī diskursa analīze (pamatojot atlasāmā materiāla robežas).

ĶTR jaunā mediju politika savās izpausmēs ir daļa no kompleksas ĶTR stratēģijas maigās varas nodrošināšanai un palielināšanai – ne tikai reģionā, bet arī starptautiskajā sistēmā kopumā: 1) tiek pausts ĶTR viedoklis par jautājumiem, kas iepriekš nebija saistīti ar ĶTR; 2) ĶTR politiskie lēmumi un stratēģiskie koncepti tiek izskaidroti un izveidoti jauni stratēģiskie virzieni (tas ir kā politiskās elites stratēģiskās komunikācijas rīks); 3) starptautiskajā vidē raidītās ziņas tiek pārņemtas lokālajos medijos, tā kalpojot par lokālmedijos un politiskās elites paustā viedokļa leģitimēšanas rīku.

Tā kā šie secinājumi atbilst diskusijai par maigās varas elementu klātesamību, izvirzītā hipotēze – ĶTR jaunā mediju politika primāri kalpo kā ĶTR maigās varas instruments – ir apstiprināta.

Atslēgvārdi: Ķīna, Sji Džiņpiņš, diskursa analīze, konstruktīvisms, *CCTV/China Global Television Network*, maigā vara.

levads

Ķīnas Tautas Republikas (ĶTR) vieta un loma starptautiskajā sistēmā un tās veidošanā ir aktuāls starpdisciplinārs jautājums – no dominējošās globālās ekonomikas domas līdz neokonservatīvajai militāro draudu teorijai. Ķīnai Rietumu analītiskajā domā tiek piešķirts tikpat daudz tēlu un nozīmju, cik pastāv skatpunktu un skolu humanitāro zinātņu jomā. ĶTR vieta starptautiskajā attiecību sistēmā ir bijis diskusiju avots jau kopš ĶTR dibināšanas brīža, tomēr pēdējā desmitgadē ĶTR vieta starptautiskajā sistēmā un Rietumu attieksme pret ĶTR izaugsmes tempu un ārpolitisko retoriku ir “karstais kartupelis”, sākot no oficiālās politikas un politiskās elites gaites un beidzot ar akadēmiski analītiskajām aprindām.

Dažādu akadēmiski politisko diskursu ietvaros ĶTR Rietumu pasaules skatījumā ir bijusi gan apdraudētājas, gan sadarbības partneres statusā, turklāt diskusijas par ĶTR patieso dabu un Rietumu reakciju uz to arvien aktīvāk papildina pati ĶTR ar mērķtiecīgi formulētu ārpolitisko nostāju un ĶTR darbību skaidrojumu gan šodien, gan tās vēsturē. Pirmie Rietumu pētnieku reģistrētie apzinātie ĶTR akademiķu mēģinājumi pārformulēt ĶTR tēlu Rietumu sabiedrības acīs bijuši jau iepriekšējā gadsimta 90. gados, vēl pirms šis fenomens nokļuva starptautisko attiecību pētniecības redzeslokā, koncentrējoties uz 2004. gadā ĶTR aizsāktu t. s. miermīlīgās pacelšanās politiku [7]. Vēl jo vairāk, pieaugot savstarpējās ekonomiskās atkarības intensitātei starp ĶTR tirgu un Rietumu pasaules tirgu, ĶTR vieta starptautiskajā sistēmā un galvenais – tās dinamika – nav vairs reģionālas, bet globālas nozīmes jautājums.

Rietumu pasaule (tas ir kā universāls termins Rietumu raksturošanai, ar to saprotot vadošās Rietumu starptautiskās sabiedrības ekonomikas – ASV un Eiropas Savienību – un to politisko, akadēmisko un pilsonisko dominējošo domu) cenšas saprast ĶTR starptautisko attiecību politikas mērķus, taču vairumā gadījumu ĶTR stāvokli un iespējamās darbības interpretē caur savu vērtību prizmu [23]. Starptautisko attiecību pētnieki, kas aplūko ĶTR pašizpratni starptautiskajā sistēmā, uzsver ĶTR mijiedarbību ar citiem starptautiskās sistēmas subjektiem, kas, protams, ietekmē ĶTR paštēlu; tomēr viņi liek nepietiekamu uzsvāru uz ĶTR *iekšējiem faktoriem* tieši ideju un vērtību sistēmas (diskursīvajā) izpratnē – vadošajiem viedokļiem politiskajā un akadēmiskajā vidē, kas definē jaunos ĶTR starptautisko attiecību noteikumus (angļu val. *rules*), oficiālo ārpolitiku un, iespējams, pats svarīgākais, ĶTR redzējumu par tās vietu starptautiskās sistēmas un pārvaldības turpmākajā attīstībā.

Ņemot vērā straujās izmaiņas Amerikas Savienoto Valstu politiskajā un ārpolitiskajā nostājā, kontekstā ar ASV prezidenta Donalda Trampa īstenotajām protekcionisma iezīmēm 2017. gadā, atklājas vēl viena aktualitātes šķautne, proti, ĶTR starptautiskos forumos strauji ir uzņēmusies liberālās brīvā tirgus ekonomikas advokāta lomu, kas ietver arī multipolaritātē un starptautiskajās tiesībās balstītu starptautiskās sistēmas aizstāvību. Tas rada papildu sajukumu Rietumu interpretācijā par ĶTR vērtībām – populārais polarizācijas koncepts, kas ietvēra ĶTR kā apdraudētājas elementu un bija balstīts reālisma un orientālisma priekšstats par varas pozīciju zaudēšanas risku ĶTR ekonomiskās attīstības dēļ, ir deformējies, tādēļ ir no jauna jādefinē ĶTR loma starptautiskās sistēmas attīstībā [9].

Rietumu inerces fāze, bieži vien interpretējot Ķīnu ar Aukstā kara populārteoriju metodēm (kaut arī ĶTR savu diskursu – izpratni par noteikumiem starptautiskajās attiecībās, ir mainījusi) – arī šī pieeja, vismaz politiskajā dienas kārtībā, ir sašķēlusies divos virzienos: ASV neokonservatīvais spārns D. Trampa administrācijā ĶTR lomu līdz šim ir polarizējis un radikalizējis vēl vairāk [11]. Savukārt anti-Trampa liberālais spārns gan nacionālajās politikās, gan Eiropas Savienības kā kopuma politikā tieši šī iemesla dēļ ir kļuvis ĶTR izteikumiem un darbībām ārkārtīgi komplimentārs [13]. Tas ataino mainīgo kontekstu un darba aktualitātes daudzslāņainību par šī raksta pētnieciskajiem jautājumiem: kam kalpo ĶTR mediju politikas iniciatīvas un kā tās vērtējamas kopējā ĶTR ārpolitikas kontekstā? Šis jautājums tiek pētīts, sekojot ar ārpolitiku tiešā veidā it kā nesaistītai ĶTR iniciatīvai – ĶTR mediju politikas izmaiņām, kas praksē izpaudās, 2016. gada nogalē iedzīvinot jaunu mediju aģentūru – 6 televīzijas kanālus un tiem līdzpakārtotas digitālās platformas (*CCTV/China Global Television Network* – turpmāk tekstā *CCTV/CGTN*). Šis mediju grupas uzdevums ir raidīt saturu izplatītākajās valodu grupās ārpus ĶTR (tas ir, angļu, franču, spāņu, krievu, arābu u. c. valodās), un šis saturs gan būtu piesaistīts ĶTR aktualitātēm, gan arī skaidrotu

ĶTR nostāju starptautiski svarīgos jautājumos. Mediju grupas nolikumā ir noteikts, ka tās uzdevums ir ne tikai vēstīt par aktuālajiem notikumiem Ķīnā un starptautiski, bet arī piedāvāt “ĶTR īpašo skatpunktu uz tiem” [3], izmantojot izskaidrojošu stratēģiju un tādējādi piedāvājot “līdzsvarot” informāciju dominējošajos Rietumu medijos.

Aspekts par *CCTV/CGTN* kā viedokļa veidotāju, nevis neitrālu mediju, ir diskusiju avots kopš mediju grupas atvēršanas [20], liekot izvirzīt pieņēmumu, ka šī platforma, iespējams, kalpo politiskiem virsmērķiem visplašākajā izpratnē. Lai to noskaidrotu, šī raksta rezultātu un diskusijas pirmajā daļā ir aplūkota informācijas sniegšanas loma ĶTR ārpolitiskajās prioritātēs, veidojot savu paštēlu un identitāti, un izvērtēta ĶTR ārpolitisko prioritāšu dinamika – ko ĶTR prezentē starptautiskajai sabiedrībai kā, viņuprāt, būtisku un kāda dinamika atklājas šajā procesā. Zinātniskā raksta diskusijas otrajā daļā tiks aprakstīts, kā izmantotā Džozefa Naija maigās varas konceptu mēraukla sasauca ar analizējamo saturu, jo tas starptautisko attiecību skolā vispārliciecināšā skaidro valstu pievilcības lomu tās aktīvi veidotajā identitātē un arī iespējamās varas ambīcijās [10].

Šeit gan uzreiz jāizsaka nopietna atruna – ĶTR akadēmiķiem un analītiķiem aizvien aktīvāk iesaistoties diskusijās par ĶTR un tās lomu starptautiskajā sistēmā, pašu ĶTR viedokļu veidotāju aprindās maigās varas koncepts tiek uztverts kā aizvainojošs, neobjektīvs un ĶTR nepiemērojams [12]. Tas liecina, ka zinātnisku konceptu formulēšanā izpratne par metodoloģisko pieeju ir atšķirīga. Kaut arī šajā rakstā maigās varas koncepts ir izmantots tā rietumnieciskajā izpratnē, tomēr darba noslēgumā tiek izdarīts atsevišķs secinājums par maigās varas jēdziena paplašināšanas nepieciešamību – tas netiek lietots kā atsevišķs “šaus” instruments slēptās dienas kārtības iedzīvināšanai, bet iekļaujas holoģiskā identitātes politikā, kas ir ambicioza, bet ne slēpta. ĶTR apzināti pārdefinē maigās varas konceptu, transformējot to no negatīvā uz pozitīvo [8], taču tas nemaina koncepta saturu un to raksturojošo notikumu dinamiku. Zinātniskā raksta diskusijas trešajā daļā ir aplūkotas paša *CCTV/CGTN* medija satura īpatnības darba kontekstā, izvērtējot gan medija saturu, gan formu un tā specifiku.

Darba mērķis

Darba mērķis bija izvērtēt ĶTR jaunās mediju politikas pamatnostādnes, medija satura piemērus un izvērtēt “sazobes” elementus ar ĶTR globālo stratēģiju maigās varas kontekstā.

Materiāls un metodes

Par darba pētniecības materiāliem kalpo ĶTR mediju politikas pamatnostādnes, medija saturs, stratēģiskie ārpolitiskie dokumenti un ar tiem saistīti raksti. Par darba zinātniski teorētiskās skolas bāzi kalpo konstruktīvisms (skaidrojumā par ĶTR globālās stratēģijas interesēm; un *maigās varas* koncepts ar tā atvasinājumiem starptautisko attiecību skolas ietvaros). No abiem virzieniem šī raksta argumentācijā dominē identitātes konstruktīvisms Aleksandra Venta formulējumā [26], raksturojot valstisko identitāti un “pievilcības” kā identitātes sastāvdaļas lomu šīs identitātes formēšanā starptautiskā vidē; kā arī Nikolasa Onufa konstruktīvisma virziens, kas runā par ārpolitisko noteikumu un to radošo aģentu motivāciju un nolūkiem starpvalstu attiecībās [19].

Lai apstiprinātu hipotēzi un sasniegtu darba mērķi, tika izmantota kvalitatīvā pētniecības metode (satura analīze) un fragmentāri arī diskursa analīze (pamatojot atlasāmā materiāla robežas, kā arī runājot par diskursiem raksturīgu izpratnes dažādību).

Rezultāti un diskusija

Maigās varas principi un to mērīšana ir dažādu socioloģisko pieeju un interpretāciju jautājums. Koncepta kodolā ir Džozefa Naija maigās varas definējums, kas tika formulēts viņa 1990. gadā izdotajā grāmatā *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, – tā ir valsts spēja ietekmēt citu valstu izvēli nevis ar spaidu, bet pievilcības starpniecību [16]. Gandrīz ceturtdaļgadsimtu vēlāk Naijs norādīja,

ka informācijas gadsimtā valstu *ticamībai* ir būtiska resursa nozīme un pievilcība informatīvajā telpā ir labākā propaganda: “Labākā propaganda ir nepropaganda” [18] – ar to domājot objektīvu pievilcības veicināšanu informatīvajā vidē.

Kā izmērīt pievilcību? Šo jautājumu risina socioloģiski atšķirīgi. Viens izteikts maigās varas koncepta lietotāju spārns formulē un piemeklē maigās varas kvantitatīvos parametrus, piemēram, atsevišķi mediju uzņēmumi, kas virknē valstis pēc to pievilcīguma, paši tādējādi to multiplicējot [12]. Viens no respektablākajiem ir *The Soft Power 30* indekss, kura apkopojuma rezultātus komentē pats koncepta autors Dž. Naijs – tas ir līdz šim modernākais maigās varas indekss, kurš mērīšanas parametrus paplašina atbilstoši laikmeta prasībām un ietver, piemēram, arī valsts digitalizācijas pakāpi.¹

Runājot par maigās varas kvantificēšanu, uzreiz jānorāda uz būtisku problēmu – kvantificējamie parametri tiek izmantoti maigās varas “maiguma” komponentes mērīšanai [22], vai, kā to noformulējis publicists Džons Robsons (un tas sakrīt ar akadēmiskās vides kritiku par maigās varas mērīšanu), tajā ir pārāk liels uzsvars uz pievilcības pakāpi, taču koncepta “varas” izpausme netiek pienācīgi identificēta. Turklāt no politikas zinātnes viedokļa ir teju neiespējami kvantificēt vienas valsts varu pār otru – šīs varas izpausmes veido arī citi nesaistīti faktori.

Tāpēc maigās varas koncepta lietojumā ir jāapzinās jēdziena epistemoloģiskā (un, iespējams, pat ontoloģiskā) iekšējā pretruna – pievilcību kā atsevišķu raksturojumu ir iespējams kvantificēt un izmērīt; savukārt varu kā mijiedarbības rezultātu ir iespējams analizēt tikai kvalitatīvi. Apzinoties šo pretrunu – izpratni, kādai lietai dabai jēdziens atbilst, – ir skaidrs, ka atkarībā no uzsvara šajā jēdzienā mainās arī secinājumi. Šajā zinātniskajā rakstā kvantificējamās maigās varas dati ir nederīgi, jo tiek aplūkots varas aspekts ĶTR izpausmēs starptautiskajā vidē, savukārt maigās varas elementiem, kas sakrīt ar stratēģiskajiem varas aspektiem ārpolitikā, šajā rakstā ir nozīme, lai veiktu politikas zinātnei un starptautiskajām attiecībām relevantus secinājumus.

Kvalitatīvi maigās varas konceptu veido elementi, ko Dž. Naijs 2004. gadā plaši aprakstīja darbā *“Soft Power: The Means to Success in World Politics”*, un ietver šādus parametrus: kultūra, vērtības un rīcībpolitikas dažādās jomās varas interešu sasniegšanai [17], iedarbojoties uz citiem. Maigās varas naratīva raksturojumam latviešu valodā precīzākie apzīmējumi būtu “pavešana” un “pielabināšana”, ietverot jēdziena un tā empīriskās izpausmes ārpolitikā daudzslāņainību. Iepriekš raksturotā maigā vara caur kvantificējamu prizmu norāda uz pozitīviem aspektiem šīs varas lietojumā.

1. ĶTR stratēģiski ārpolitiskais virziens jeb naratīvs tās paštēla kontekstā

ĶTR ārpolitiskā redzējuma dinamika balstās uz iekšēju salīdzinājumu, kā arī aktuālajiem konstatējumiem. Runājot par iekšējo salīdzinājumu, pašlaik aktuāls ir t. s. Globālās stratēģijas 2013–2023 redzējums [5], kas ietver ĶTR prezidenta Sji Dzjinpiņa skatījumu. Salīdzinot ar iepriekšējiem ĶTR stratēģiskajiem redzējumiem ārpolitikā, jaunā stratēģija saturiski norāda uz reālistisku ārpolitikas interešu dalījumu un krietni pragmatiskāku redzējumu par ĶTR vietu starptautiskajā sistēmā. 2013.–2023. gada stratēģijā ĶTR savdabīgi pietuvinās ĶTR Rietumu reālpolitiskajam virzienam, akcentējot aspektus, kas iepriekš ne oficiālajos ārpolitiskajos dokumentos, ne retorikā nav parādījušies:

- Ķīna daudz vairāk sevi izpauž kā iniciatori rīcībpolitikām starptautiskajā kārtībā, un tas liecina par pašapziņas pieaugumu – piemēram, Eiropas iniciatīvas 16+1 programma. Šīs iniciatīvas tiek plaši atspoguļotas ĶTR medijos, akcentējot, ka citām valstīm ĶTR ir nepieciešama, lai turpinātu attīstību. Būtībā tā ir apzināta uz āru vērstas maigās varas elementu projicēšana iekšējā informatīvajā telpā;
- stratēģiskajos tekstos līdzās “miera” un “harmonijas” jēdzieniem parādās arī militāro un valsts interešu jēdzieni;
- kā starptautisko sistēmu stabilizējošu faktoru Ķīna primāri izvirza reģionālo kooperāciju (un integrāciju), turklāt arī kā reģiona kodola un centra perspektīvā, kā integrāciju ap ĶTR un tās ekonomisko spēku;

¹ Indeksa metodoloģiju, saturu un aktuālos ziņojumus sk. <http://softpower30.portland-communications.com/>

- Ķīna atzīst starpvalstu konkurences aspektu un neizbēgamu sāncensību attiecībā uz ASV un ĶTR attiecībām; tas sasaucas ar ĶTR kā pasaules brīvā tirgus advokātu [4];
- valstisko interešu “pirmajās rindās” parādās arī attīstības valstis – Āfrika un Indija; šajā gadījumā stratēģiski tiek iezīmēts, ka ĶTR ir atbildīga par mazattīstīto valstu attīstību (šeit atspoguļojas gan tirgus intereses minētajos reģionos, gan vienlīdz svarīga komponente – atbildīga paštēla veidošana).

Kā spilgtākie vēstījumi par ĶTR paštēlu un vērtībām ir jāmin gan ĶTR prezidenta Sji Dzjiņpina Rietumu vērtību “advokatūras” runa pasaules ekonomikas forumā Davosā 2017. gada sākumā, radot savdabīgu lomu maiņu ASV un ĶTR paustajos naratīvos (kopainā ar D. Trampa prezidentūras vēstījumiem antiglobalizācijas kontekstā), gan arī prezidenta Sji atklātais ĶTR kā maigās varas lietotājas statuss. 2011. gadā, gatavojoties pārņemt varu no Hu Dzjiņtao, Ķīnas Komunistiskās partijas Centrālajā komitejā tika veltīta atsevišķa plenārsesija kultūras jautājumiem un izvirzīts mērķis – uzbūvēt ĶTR kā kultūras lielvalsti [8]. Simbolisks kopsavilkums šīs politikas idejai ir arī Sji paziņojums 2014. gadā: “Mums jāpalielina Ķīnas maigā vara, jāsniedz labs naratīvs un labāk jāsniedz Ķīnas vēstījumi pasaulei” [25]. Jāsecina, ka gan stratēģiskā, gan politiskā līmenī (ja vien iespējams to nošķirt, kaut arī šajā gadījumā nošķiruma nozīme nav tik būtiska) ir vērojami priekšnoteikumi mērķtiecīgi vadītas maigās varas medija radīšanai ĶTR ārpolitiskajā stratēģijā.

2. Mediju loma un maigās varas potenciāls ĶTR naratīva veidošanas kontekstā

Medijiem ir izšķiroša loma valsts identitātes veidošanā ne tikai empīriskā, bet pat teorētiskā konstruktīvisma skatījumā uz starptautiskajām attiecībām. Aleksandra Venta un Nikolasa Onufa konstruktīvisma interpretācijās ar mediju tiek saprastas sociālās normas un naratīvi, kas ir interešu paudēji, taču (savadbīga terminu un vārdu spēle) par *mediju* lomu šajā *konstruktīvistu medijā* tiešā veidā runā Džovanna Dell’Orto darbā *American Journalism and International Relations – Foreign Correspondence from the Early Republic to the Digital Era* [6, 2]. Dž. Dell’Orto skatījumā medijs kā vidutājs transformē viedokļus, pats ir konstruētais kopējā konstrukcijā un vienlaikus ir arēna viedokļiem [6, 3]. Šādā skatījumā ir būtiski saprast, kurā brīdī medijs tiek patērēts un kādam nolūkam: ja tagadnes mirklī – tas atspoguļo konkrētā mirkļa konstruēto realitāti, bet spēlētāji apzinās konstrukciju; ja medija fiksētais tiek analizēts jau vēsturiskā perspektīvā, tad tas bieži tiek uztverts kā pilnīga patiesības leģitimizācija. Tāpēc Dž. Dell’Orto dažādus mediju diskursus un to dinamiku aplūko un izšķir plašākā laika nogrieznī, lai, saprotot, kā mainās vēstījumi, spētu identificēt, kas ir vēstījums (Dž. Dell’Orto šo pieeju attiecina uz ASV mediju vidi pēc Otrā pasaules kara) [6, 73]. Šāds skatījums palīdz izdarīt būtisku secinājumu: medijs konstruē realitāti no dažādiem viedokļiem, taču ilgtermiņā kā patiesāko [ie]leģitimizē dominējošo viedokli. Tāpēc, ja ar mediju visā tā konstruktīvisma iedabā manipulē vara, īstermiņā tas var tikt neievērots vai ignorēts, bet ilgākā laika posmā sāk deformēt izpratni par vēsturiskiem procesiem un to nozīmi. Šī iemesla dēļ mediju kanāli un politika, ko veido, lai pārstāvētu īpašu valsts viedokli ekskluzīvā kārtā, no sociālo normu veidošanas viedokļa ir jāuztver piesardzīgi.

ĶTR gadījumā šāda piesardzībai ir pamats, arī aplūkojot empīrisko jautājuma pusi. Hu Dzjiņtao prezidentūras laikā mediji tika mudināti sekot līdz modernajām tendencēm un ar digitalizācijas starpniecību kļūt atvērtākiem un pieejamākiem visiem sabiedrības slāņiem viedokļa paušanai; kā norāda virkne ekspertu, mediju izpausmes šajā jomā netika regulētas, pat saturiski pieļaujot lielu kritikas devu pārvaldībai [15]. Kopš 2012. gada ĶTR prezidents ir Sji Dzjiņpiņš, un viņa pieeja ir atšķirīga; 2016. gada februārī, viesojoties valsts ziņu aģentūrā *People’s Daily*, viņš teica: “Visām ziņu aģentūrām partijas vadībā ir jāstrādā, lai atbalstītu partijas gribu un tās priekšlikumus un aizsargātu partijas autoritāti un vienotību” [24]. Šī ideja pēdējo divu gadu laikā ir rezultējusies mediju kontrolē gan formas, gan satura ziņā – visās šīsdienu mediju platformās ir vērojams partijas atbalsts un *eksportēšana* uz ārvalstīm, kā arī saturiskā kontrole pār teikto un valdības vēstījuma atbalstīšana.

3. Maigās varas elementi *CCTV/CGTN*

Iespējamie maigās varas elementi *CCTV/CGTN* platformā [2] un tās atvasinājumos ir šādi:

- *ḲTR* pauž viedokli par starptautisko attiecību un ārpolitikas notikumiem, kuriem nav tiešas saistības ar *Ḳīnu* – šādā veidā notiek viedokļa leģitimizēšana jebkurā jomā;
- *ḲTR* izskaidro politiskos lēmumus un stratēģiskos konceptus un iezīmē jaunus stratēģiskos virzienus. Lai arī mediju grupa ir saturiski daudzveidīga, tā primāri kalpo kā politiskās elites komunikācijas rīks;
- novērojams t. s. globalizācijas efekts [21] – *CCTV/CGTN* rada saturu, ko pārņem globālie mediji (piemēram, CNN), savukārt no globālajiem medijiem tas pats saturs tiek atpakaļtulkots uz lokālajiem *ḲTR* medijiem. Tādējādi lokālajai auditorijai *ḲTR* tiek nodota ziņa, ka *ḲTR* ir starptautiskajā uzmanības lokā – tās lokālie jautājumi ir aktuāli globāli (un otrādi). Šeit ir redzams klasisks informācijas leģitimizācijas rīks [14], kurš paplašina maigās varas jēdziena lietojumu, jo caur šādu leģitimizāciju maigā vara primāri tiek projicēta uz savas valsts iedzīvotājiem (jo politiskā elite būtībā darbojas kā valsts valstī);
- ievērojami pieaudzis t. s. izklaides notikumu jeb *soft* piedāvājums par notiekošo *ḲTR*, salīdzinot ar iepriekšējo *CCTV/CGTN* versiju. To plaši izmanto mediji citur pasaulē, tā ievērojami kāpinot *ḲTR* klātesamību citās mediju telpās. Vēl jo vairāk – lai administratīvi veicinātu *ḲTR* satura izplatību ārpus tās robežām, *ḲTR* mediju telpa nostiprinās dažādos pasaules reģionos. Aģentūras ABC žurnālists Bills Birtls norādījis, ka *ḲTR* šādi ne tikai palielina sava satura klātesamību, bet arī dekonstruē Rietumu mediju vērtību sistēmu, jo piekopj t. s. marksistisko jeb vadāmo žurnālistiku viena dominējošā viedokļa atbalstīšanai [1]. Raksturīgi, ka *ḲTR* aktīvākās intereses, eksportējot mediju saturu tieši administratīvajā aspektā, ilgtermiņā sasaucas ar ģeopolitiskajā stratēģijā noteiktajām interesēm;
- visbeidzot, *CCTV/CGTN* saturs tiek veidots vairākās valodās, kurā parādās atšķirīga informācija un tās akcenti, kā arī redakcionālās atrunas. Tas liek domāt, ka *ḲTR* katrā reģionā savu tēlu būvē atšķirīgi, nevis objektīvi atspoguļo informāciju un viedokļus. Piemēram, krievu versijā *CCTV/CGTN* mājaslapā nemaz nav atrunas par to, ka *CCTV/CGTN* ir *ḲTR* valdības apmaksāta mediju grupa (atšķirībā no angļiskās versijas).

Secinājumi

Līdzvērtīgi citām *ḲTR* politiskajām iniciatīvām, kas skar starptautisko sabiedrību un *ḲTR* lomu starptautiskajā sistēmā, arī mediju politikas iniciatīva, kas šajā darbā ir aplūkota tās empīriskajā izpausmē *CCTV/CGTN* veidolā, ekspertu, pētnieku un lēmumu pieņēmēju aprindās tiek vērtēta ļoti pretrunīgi – sākot no bažīgiem viedokļiem par *ḲTR* dominances pieauguma mēģinājumiem un stratēģiskās darbības ietekmēt informatīvo telpu un beidzot ar komplimentējošiem secinājumiem, kas norāda uz *ḲTR* kā nobriedušas valsts pašapzināšanos un līdzvērtīgu ienākšanu starptautiskās sistēmas pārvaldē līdzās citiem varas centriem.

Distancējoties no vērtējuma izteikšanas, kas saistās ar neoreālisma perspektīvu varas un dominances kategorijās, šajā rakstā uzmanība tika vērsta uz konkrētās mediju politikas iekļaušanos *ḲTR* kopējā t. s. globālajā politikā, pētot, vai tai piemīt maigās varas potenciāls Džozefa Naija formulējumā. Šodienas *ḲTR* globālā stratēģija ir tematiski izsekojama līdz 2004. gadā Hu Džjiņtao prezidentūras laikā definētajiem ārpolitiskajiem uzstādījumiem, taču atsevišķās nozīmēs tagadējā prezidenta Sji Džjiņpina interpretācijā tai ir jauni elementi – politiski augsne maigajai varai ir izteikta un *ḲTR* mediju politika Sji Džjiņpina periodā stratēģiski atbalsta maigās varas izmantošanu.

CCTV/CGTN piemīt specifiskas iezīmes, kas ir tieši saistāmas ar maigo varu un tās izmantošanu. Jānorāda, ka *CCTV/CGTN* ir tikai daļa no kopējās mediju politikas *ḲTR*, kas ir vērsta uz stingrāku kontroli pār mediju vidi un informācijas aprites ierobežošanu arī iekšpolitiski. Kopsakarībā ar *ḲTR* ekonomiskās ekspansijas politiku un Globālo stratēģiju 2013–2023 jaunā mediju politika ir apliecinājums *ḲTR* ambīciju pieaugumam starptautiskajā sistēmā, izmantojot stratēģiskās komunikācijas instrumentus, lai ietekmētu

informatīvo vidi un sabiedrisko domu Rietumu un pašā ĶTR sabiedrībā mediju vides t. s. pēcpatiesības periodā. Līdz ar to raksta sākumā izvirzītā hipotēze – ĶTR jaunā mediju politika primāri kalpo kā maigās varas instruments – ir apstiprināta.

Turpmāka pētniecība šajā jomā ir saistāma ar ĶTR mediju infrastruktūras ekspansiju un tās ietekmi uz ĶTR tēlu un identitāti Rietumu sabiedrībā.

Zinātniskais raksts veikts doktora disertācijas “ĶTR ārpolitikas noteikumu dinamika: no Hu Dzjiņtao miermīlīgā attīstības ceļa koncepta līdz Sji Dzjiņpina Ķīnas sapņa konceptam” ietvaros.

The PRC's New Media Policy as Tool of Soft Power

Abstract

The People's Republic of China (hereinafter – PRC) new media policy is defined in the particular article as the PRC's purposeful activity in the global media environment to influence media content, which affects the interests of the PRC. The practical expression of the new media policy can be seen in implementation of CCTV / China Global Television Network at media group in the end of 2016 that includes full media coverage (six television channels and subordinated digital platforms). CCTV / CGTN primary task is to broadcast content in English, French, Spanish, Russian, Arabic and other languages to international society on the events inside and outside China considering the PRC, international coverage and the PRC's role global agenda. It offers also China's special perspective thus offering “balancing” the prevailing Western media information on the PRC on global scale. Accordingly, the hypothesis of the particular article is – Chinese new media policy primarily serves as a soft power tool. To approve / disapprove the hypothesis, the following work objectives have been set: to outline measurability of soft power concept in the PRC's foreign policy context; to evaluate Chinese new media policies, media content and examples; to evaluate the gearing elements of the PRC's global strategy in the context of soft power within media implementation. The research method used in the article is qualitative (content analysis; discourse analysis); theoretical framework from meta-theoretical perspective is constructivism of international relations; in a more narrative view – the soft power concept of Joseph Nye. In the course of work, the following conclusion has been reached: Chinese new media policy and its implementation is a part of a complex strategy for Chinese soft power increase – not only in the region but also in the international system as a whole.

Keywords: the PRC, China, soft power, constructivism, media policy, discourse analysis.

Literatūra

1. Birtles, B. 10.06.2017. China's Communist Party seeks news influence through Australian media deal. *ABC News*. Iegūts no: <http://www.abc.net.au/news/2017-06-11/china-communist-party-seeks-news-influence-australia-deals/8607754>
2. *CCTV/China Global Television Network*. Iegūts no: <http://english.cctv.com/>; <http://espanol.cctv.com/>; <http://russian.cctv.com/> etc.
3. China Global Television Network. *About Us*. Iegūts no: <https://www.cgtn.com/>
4. China Global Television Network TV America. 17.01. 2017. *Jointly Shoulder Responsibility of Our Times, Promote Global Growth*. Keynote Speech by H. E. Xi Jinping President of the People's Republic of China at the Opening Session of the World Economic Forum. Iegūts no: <https://america.cgtn.com/2017/01/17/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>
5. *China's Diplomacy: Global Strategy (2013–2023)*. 2013. Shanghai, China, SIIS Project Team.
6. Dell'Orto, G. 2013. *American Journalism and International Relations – Foreign Correspondence from the Early Republic to the Digital Era*. Cambridge University Press, New York.
7. English-Lueck, J. A. 1997. *Chinese Intellectuals on the World Frontier: Blazing the Black Path*. Betgin & Garvey, London.

8. Full text of Constitution of Communist Party of China, 17th CPC National Congress. Cited 10.03.2017. Iegūts no: http://news.xinhuanet.com/english/2007-10/25/content_6944738.htm
9. Gosset, D. 04.05.2017. *China-U.S. Relations in the Trump Era*. Iegūts no: https://www.huffingtonpost.com/david-gosset/china-us-relations-in-the-_b_13701180.html
10. Lahtinen, A. 2015. China's soft power: challenges of confucianism and Confucius Institutes. *Journal of Comparative Asian Development*. 14(2).
11. Maochun Yu, Miles. 17.05.2017. Challenges and opportunities facing the Trump administration's China policy. *Strategika*. 41. Iegūts no: <https://www.hoover.org/research/challenges-and-opportunities-facing-trump-administrations-china-policy>
12. McClory, J. 07.12.2010. *The new persuaders: an international ranking of soft power*. Institute for Government website. United Kingdom: Institute for Government, United Kingdom, 13.
13. McGrath, M. 01.06.2017. *Paris climate deal: EU and China rebuff Trump*. BBC News. Iegūts no: <http://www.bbc.com/news/science-environment-40106281>
14. Min, Jiang, Heng, Xu. 2009. Exploring online structures on Chinese government portals citizen – political participation and government legitimation. *Social Science Computer Review*. 27(2), 174–195. Iegūts no: <http://journals.sagepub.com/home/ssc>
15. Moore, M. 14.11.2012. Communist Party Congress: a decade under Hu Jintao and Wen Jiabao. *The Telegraph*. Iegūts no: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/9677748/Communist-Party-Congress-a-decade-under-Hu-Jintao-and-Wen-Jiabao.html>
16. Nye, J. 1990. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.
17. Nye, J. 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
18. Nye, J. 2012. China's Soft Power Deficit. To catch up, its politics must unleash the many talents of its civil society. *The Wall Street Journal*, 8 May.
19. Onuf, N., Kubalkova, V. and Kowery, P. (ed.). 1998. *International Relations in a Constructed World*. Armonk, NY: M. E. Sharp Publications, 58.
20. Osborne, S. 31.12.2016. China state broadcaster CCTV launches global media network to help rebrand China overseas. *Independent*. Iegūts no: <http://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-central-television-launches-global-television-network-propaganda-xi-jinping-a7503216.html>
21. Robertson, R. 1995. Glocalization: time-space and homogeneity-heterogeneity. In: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R. eds. *Global Modernities*. London: Sage Publications, 28.
22. Robson, J. 02.11.2015. Hard truth about soft power. *Postmedia Network*. Iegūts no: <http://www.thecragand-canyon.ca/2015/02/11/hard-truth-about-soft-power>
23. Vukovich, D. 2010. China in theory: the orientalist production of knowledge in the global economy. *Cultural Critique*. 76, 148–172.
24. Wong, E. 2016. Xi Jinping's News Alert: Chinese media must serve the party. *New York Times, Asia Pacific*, Feb. 26. Iegūts no: https://www.nytimes.com/2016/02/23/world/asia/china-media-policy-xi-jinping.html?_r=0
25. *Xi eyes more enabling int'l environment for China's peaceful development*, Xinhua, http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-11/30/c_133822694_4.htm
26. Zehfuss, M. 2001. Constructivisms in international relations: Wendt, Onuf, and Kratochwil. In: Fierke, K. M., Jørgensen, K. E. *Constructing International Relations: The Next Generation*. Armonk, NY: M. E. Sharpe Publications, 58.